

Artur Brožek

(1882 -1934)

„Nejdokonalejší formou rodokmenu je jen takový přehled, jenž chová úplně rodiny bez ohledu na jméno rodu a mimo sňatky legitimní zaznamenává i jiné vztahy, děti i vnoučata sourozenců a samozřejmě i veškeré nemanželské potomstvo. Jiné typy rodopisných schemat - jako je pouhý vývod z předků, nebo rozrod, našim dětem zavírají dveře k poznání. Čeho, ptáte se? K poznání vlivu pestrých mentalit, kombinovaných vloh a konstitucí právě těch vynechávaných „cizích“ větví na vznik a formování osobností celého rodu ...“

Artur Brožek, 1929

Biolog PhDr. Artur Kaspar Hipolyt Brožek, jeden z prvních zemských badatelů na poli nauky o dědičnosti, byl v historii vyučování genetiky na Přírodovědecké fakultě UK v Praze také jejím prvním profesorem. Narodil se v Třeboni čp. 49 dne 30. března 1882. Po studiu přírodních věd na Karlově universitě působil postupně jako středoškolský profesor biologie v Roudnici nad Labem, v Čáslavi a na Jiráskově gymnasiu v Praze. V létě roku 1920 se habilitoval jako docent genetiky na UK v Praze a 1. 10. 1934 zde byl jmenován řádným profesorem. V pražské Rodopisné společnosti pracoval od jejího založení r. 1929 ve správním výboru. Zabýval se proměnlivostí přenosu některých znaků z rodičů na děti v rámci svého studia variabilit u rodokmenů osobností uměleckého světa (Smetana, Mánes, Myslbek aj.).

K amatérským příznivcům genealogie, kteří si s geny lámali hlavu a genetika je zajímala především kvůli záhadám přenosu tělesných vlastností či různých duševních chorob z předků na potomky, proslavil Artur Brožek řadu v té době unikátních přednášek s promítáním, čtením z rodinných kronik a s hravými, někdy tak trochu provokativními rodopisnými testy pro posluchače. Vysvětloval význam sestavení tzv. biologických rodokmenů, které umožní sledování pohybu vloh. Právě v péči o domácí archivy a privátní kroniky viděl spolehlivé záruky pro prevenci a zlepšování dědičného základu rodiny i rodu.

Během vědecké kariéry Brožek publikoval přibližně 80 článků a statí ze svého oboru v českých i zahraničních časopisech. Ceněny byly zejména jeho Statistické a korelační studie o vlohách školních dětí. Po prvním studijním pobytu v Americe napsal knížku Zušlechtění lidstva (1914), později pak ještě učebnici Nauka o dědičnosti (1930) pro edici Aventinský rostlinopis. Zejména první Brožkovou knihou eugenika v Čechách teprve vstupovala do širšího povědomí jako „nauka o zušlechtění a ozdravení lidu, založená na pravidlech dědičnosti“.

Současní badatelé ví, že pojem „eugenika“ odvodil Darwinův synovec Francis Galton (1822-1911) z řeckého slova eugeneia (dobře zrozený, pocházející z dobrého rodu, well born, aus dem guten Stamme). Dr. Brožek byl nezvratně přesvědčen, že vědecky pěstovaný rodopis může a má úzce spolupracovat právě s eugenikou. Po druhé zámořské stáži (na pozvání Rockefellerovy nadace v letech 1924-1925) pak v časopisu pražské Rodopisné společnosti zveřejnil své studie Individualita a rodokmen (1929) a rozsáhlé Poznámky o rodopisném a biologickém rodokmenu (1931).

K malé Brožkově biografii lze doplnit, že byl členem České akademie věd a umění, spoluzakladatelem České eugenické společnosti v Praze (2. 5. 1915 s neurologem prof. dr. Ladislavem Haškovicem a dalšími vědci), čestným členem pražského Přírodovědeckého klubu, korespondenčním členem American Genetic Association ve Washingtonu D. C. a Fellow American Association for Advancement of Science tamtéž. Archivní prameny k dějinám České (Československé) eugenické společnosti zůstávají bohužel nezvěstné, ztraceny koncem 2. světové války. Manželkou Dr. Artura Brožka byla Marie Jarmila roz. Müldnerová (sňatek r. 1918), syn se jmenoval Pavel. Posledním bydlištěm rodiny byla Praha II, Na Zderaze čp. 11. Profesor Artur Brožek zemřel 8. listopadu 1934. Pochován je na Vyšehradském hřbitově (5. oddělení, hrob č. 10). Portrétní snímek vědce je z Alba representantů, vydaného roku 1927.

Výběr z díla PhDr. Artura Brožka

- Zušlechtění lidstva. Edice Duch a svět sv. 6, F. Topič, Praha 1914, druhé rozšířené vydání Praha 1922.
- Correlation between the mating selection and the surrounding conditions in man „The tribe of the Pejsas, Sedlcan branch“. Zvláštní otisk ze sborníku Institut international d'anthropologie, IIe session Prague 14.- 21. Septembre 1924. Paris 1926.
- Ukázka studia vloh a vlivů okolí v rodokmenech. Zprávy ze III. sjezdu pro výzkum dítěte. Praha 1927.
- Pro lepší budoucnost národa. Kapitola z eugenické profylaxe. Československá národní čítanka, Praha 1928.
- Individualita a rodokmen. Časopis Rodopisné společnosti československé v Praze, Praha 1929.
- Nauka o dědičnosti. Praha 1930.
- Poznámky o rodopisném a biologickém rodokmenu. Časopis RSC v Praze, Praha 1931.

Literatura

- Sekanina, František (ed.): Album representantů všech oborů veřejného života československého. Praha 1927.
- Kristen, Zdeněk: Za prof. Drem Arturem Brožkem. Časopis Rodopisné společnosti čl. Roč. VI., Praha 1934.
- Šimůnek, Michal: Česká eugenika a Velká válka. Práce z dějin vědy, sv. 3, s. 53-71, Praha 2002.
- Šlechtová, Alena - Levora, Josef: Členové České akademie věd a umění 1890 - 1952. Praha 2004.